ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 24. oktobrī[1]

Apvienotās lietas C-316/16 un C-424/16

B
pret
Land Baden-Württemberg
(*Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg* (Bādenes-Virtembergas Federālā administratīvā tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)
un
Secretary of State for the Home Department
pret
Franco Vomero

(*Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības pilsonība – Savienības pilsoņa tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties Savienības teritorijā – Aizsardzība pret izraidīšanu – Uzturēšanās uzņemošajā dalībvalstī desmit gadus pirms lēmuma par izraidīšanu pieņemšanas – Savienības pilsonis, kuram nav nekādas saiknes ar savu izcelsmes dalībvalsti – Uzturēšanās pārtraukums ar brīvības atņemšanas laikposmu – Noziedzīgs nodarījums, kas izdarīts pēc 20 gadu ilgas uzturēšanās – Jēdziens "brīdis, kad rodas jautājums par izraidīšanu"

I. Ievads

1. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-316/16 ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Land Baden-Württemberg* un *B*, kas dzimis 1989. gadā Grieķijā un no 1993. gada kopā ar savu māti dzīvo *Land Baden-Württemberg* (Bādenes-Virtembergas federālā zeme, Vācija). 2009. gadā *B* izdarīja noziedzīgu nodarījumu un par to tika notiesāts. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-424/16 iesniegts saistībā ar strīdu starp *Secretary of State for the Home Department* (Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes iekšlietu ministrs) un *Franco Vomero*, Itālijas pilsoni, kurš kopš 1985. gada dzīvo Apvienotajā Karalistē un 2001. gadā izdarījis slepkavību.

2. Saistībā ar šiem faktiskajiem apstākļiem attiecīgajām personām par iepriekš minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem pēc viņu notiesāšanas – beidzoties viņu brīvības atņemšanas laikposmiem – tika piemēroti izraidīšanas pasākumi. Šajā ziņā iesniedzējtiesas pauž nopietnas šaubas par to, vai ir piemērojams Direktīvas 2004/38/EK[2] 28. panta 3. punkta a) apakšpunkts, saskaņā ar kuru

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa direktīva par Eiropas Savienības pilsoņu un to ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.), kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa Regulu (ES) Nr. 492/2011 (OV 2011, L 141, 1. lpp., un labojumi OV 2004, L 229, 35. lpp. un OV 2005, L 197, 34. lpp.) (turpmāk tekstā – "Direktīva 2004/38").

personām, kas ir uzturējušās uzņemošās valsts teritorijā "iepriekšējos desmit gadus", nodrošina pastiprinātu aizsardzību pret izraidīšanu. Tādējādi šie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu dod Tiesai iespēju izskatīt Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā iekļauto vārdkopu un papildināt savu jaunāko judikatūru attiecībā uz minēto tiesību normu.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

3. Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 7. panta "Tiesības uzturēties ilgāk nekā trīs mēnešus" 1. punktu "visiem Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus", ja ir izpildīti šajā tiesību normā paredzētie nosacījumi. Šo nosacījumu mērķis tostarp ir nodrošināt, lai Savienības pilsonis savas uzturēšanās laikā nekļūst par slogu uzņemošās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai.

4. Direktīvas 2004/38 16. pants ir iekļauts IV nodaļā "Uzturēšanās tiesības", un tajā ir noteikts:

"1. Savienības pilsoņiem, kas likumīgi un nepārtraukti ir uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī piecus gadus, ir tiesības pastāvīgi uzturēties šajā valstī. Uz šīm tiesībām nedrīkst attiecināt III nodaļā paredzētos nosacījumus.

[..]

3. Uzturēšanās nepārtrauktību neietekmē īslaicīga prombūtne, kas nav ilgāka par sešiem mēnešiem gadā, vai ilgāka prombūtne obligātā militārā dienesta dēļ, vai vienreizēja prombūtne, kas nav ilgāka par divpadsmit secīgiem mēnešiem, svarīgu iemeslu dēļ, piemēram, grūtniecība un dzemdības, nopietna slimība, mācības vai arodmācības, vai norīkojums darbā citā dalībvalstī vai trešā valstī.

4. Tiklīdz pastāvīgas uzturēšanās tiesības ir iegūtas, tās var zaudēt tikai tad, ja prombūtne no uzņēmējas dalībvalsts ir ilgāka par diviem secīgiem gadiem."

5. Direktīvas 2004/38 VI nodaļas "Ieceļošanas tiesību un uzturēšanās tiesību ierobežojumi sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ" 27. un 28. pantā ir noteikts:

"27. pants

Vispārīgi principi

1. Ievērojot šīs nodaļas noteikumus, dalībvalstis neatkarīgi no valstiskās piederības drīkst ierobežot Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Šādus apsvērumus neizmanto ekonomiskos nolūkos.

2. Pasākumi, ko veic sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ, atbilst proporcionalitātes principam un pamatojas tikai uz attiecīgā indivīda personisko darbību. Iepriekšējas kriminālas sodāmības pašas par sevi nav pamatojums šādu pasākumu veikšanai.

[..]

28. pants

Aizsardzība pret izraidīšanu

1. Uzņēmēja dalībvalsts, pirms pieņem lēmumu par izraidīšanu sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ, ņem vērā apsvērumus, piemēram, to, cik ilgi attiecīgais indivīds ir uzturējies tās teritorijā, viņa/viņas vecumu, veselības stāvokli, ģimenes un ekonomisko stāvokli, sociālo un kulturālo integrāciju uzņēmējā dalībvalstī un to, cik stipras saiknes viņu vieno ar izcelsmes valsti.

2. Uzņēmēja dalībvalsts nedrīkst pieņemt lēmumu par tādu Savienības pilsoņu vai viņu ģimenes locekļu izraidīšanu neatkarīgi no valstiskās piederības, kuriem ir tiesības pastāvīgi uzturēties tās teritorijā, izņemot nopietnu sabiedriskās vai valsts drošības apsvērumu dēļ.

3. Lēmumu par izraidīšanu nedrīkst pieņemt pret Savienības pilsoņiem, izņemot, ja lēmums pamatojas uz nopietniem valsts drošības apsvērumiem, ko definējušas dalībvalstis, ja pilsoņi:

a) ir uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī iepriekšējos desmit gadus; vai arī

b) ir nepilngadīgi, izņemot, ja izraidīšana ir vajadzīga bērna interesēs, kā to paredz 1989. gada 20. novembra Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par bērna tiesībām."

B. Vācijas tiesības

6. Direktīvas 2004/38 28. pants Vācijas tiesībās ir transponēts ar Vācijas 2004. gada 30. jūlija *Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern – FreizügG/EU* (Likums par Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos) (*BGBl* 2004 I, 1950. lpp.) 6. pantu. Saskaņā ar šo pantu, tā redakcijā, kas ir spēkā no 2007. gada 28. augusta:

"(1) [..] 2. panta 1. punktā paredzēto tiesību zaudēšana var tikt konstatēta, apliecinājums par pastāvīgās uzturēšanās tiesībām var tikt konfiscēts un uzturēšanas atļaujas apliecība vai pastāvīgās uzturēšanās atļaujas apliecība var tikt atsaukta tikai sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības aizsardzības apsvērumu dēļ (Līguma par Eiropas Savienības darbību 45. panta 3. punkts un 52. panta 1. punkts). Ieceļošanu teritorijā var atteikt arī pirmajā teikumā minēto iemeslu dēļ. [..]

(2) Krimināls odāmības fakts pats par sevi nav pietiekams, lai ar to pamatotu 1. punktā minētā lēmuma vai pasākuma pieņemšanu. Var tikt ņemta vērā tikai tā krimināls odāmība, kas vēl nav dzēsta no centrālā reģistra, ar nosacījumu, ka apstākļi, kas ir pamatā šai sodāmībai, liecina par tādu personas uzvedību, kas joprojām apdraud sabiedrisko kārtību. Tiem ir jābūt faktiskiem un pietiekami nopietniem draudiem, kas ietekmē būtiskas sabiedrības intereses.

(3) Lai varētu pieņemt lēmumu, piemērojot 1. punktu, īpaša uzmanība ir jāpievērš attiecīgās personas uzturēšanās ilgumam Vācijā, tās vecumam, veselības stāvoklim, ģimenes un ekonomiskajam stāvoklim, tās sociālajai un kulturālajai integrācijai Vācijā, kā arī – cik stipras saiknes viņu vieno ar izcelsmes valsti.

(4) Pēc pastāvīgās uzturēšanās tiesību iegūšanas konstatējums, piemērojot 1. punktu, var tikt veikts tikai nopietnu apsvērumu dēļ.

(5) Attiecībā uz Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem, kuri iepriekšējos desmit gadus ir uzturējušies federālajā teritorijā, un attiecībā uz nepilngadīgajiem 1. punktā minēto konstatējumu var veikt tikai tad, ja to pamato nopietni valsts drošības apsvērumi. Šis noteikums neattiecas uz nepilngadīgajiem, ja uzturēšanās tiesību zaudēšana ir vajadzīga bērna interesēs. Nopietni valsts drošības apsvērumi ir tikai tad, ja attiecīgā persona ar spēkā stājušos tiesas spriedumu ir bijusi

notiesāta par vienu vai vairākiem tīši izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, par ko tai piespriests brīvības atņemšanas sods vai sods, kas izciešams jauniešu labošanas iestādēs, vismaz uz pieciem gadiem, kas ir ieguvis *res judicata* spēku, vai ja tās pēdējās galīgās notiesāšanas laikā ticis nolemts piemērot policijas uzraudzību, ja ir apdraudēta Vācijas Federatīvās Republikas drošība vai arī attiecīgā persona rada terorisma draudus."

C. Apvienotās Karalistes tiesības

7. Direktīvas 2004/38 27. un 28. pants Apvienotās Karalistes valsts tiesību sistēmā ir transponēti ar 2006. gada *Immigration (European Economic Area) Regulations 2006* (Imigrācijas noteikumi (Eiropas Ekonomikas zona)) (*SI 2006/1003*)) 21. pantu.

III. Tiesvedību rašanās fakti

A. Lieta C-316/16, B

8. *B* ir dzimis 1989. gadā Grieķijā. Pēc vecāku šķiršanās 1993. gadā *B* trīs gadu vecumā pārcēlās uz Vāciju kopā ar savu māti, kas kopš ierašanās brīža strādā šajā dalībvalstī un ir ne tikai Grieķijas, bet arī Vācijas pilsone.

9. Kad *B* bija astoņus gadus vecs, viņa tēvs pret viņa mātes gribu viņu aizveda uz diviem mēnešiem uz Grieķiju. Viņš [*B.*] atgriezās Vācijā tikai pēc Grieķijas iestāžu iesaistīšanās.

10. Izņemot šo gadījumu un dažus īslaicīgus atvaļinājuma laikposmus, *B* kopš 1993. gada nepārtraukti ir uzturējies Vācijā. Tas ir attiecināms arī uz viņa māti un citiem viņa ģimenes locekļiem, tostarp vecvecākiem, kas no 1989. gada dzīvo Vācijā, un viņa tanti.

11. *B* apmeklēja bērnudārzu, skolu un ieguva diplomu par pamatskolas programmas pabeigšanu (*Hauptschulabschluss*). Viņš zina vācu valodu, savukārt grieķu valodā viņam ir tikai sarunvalodas pamatzināšanas.

12. Savā lūgumā iesniedzējtiesa norāda, ka *B* ir antisociālas personības traucējumi, turklāt kopš bērnības viņš cieš no uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroma (UDHS). Tāpēc viņš ir pabeidzis vairākus ārstēšanas kursus un joprojām lieto medikamentus.

13. Ar 2012. gada 7. novembra rīkojumu, ko *Amtsgericht Pforzheim* (Pforcheimas rajona tiesa, Vācija) pieņēma vienkāršotajā kriminālprocesā, *B* tika piespriests naudas sods 90 dienas likmju apmērā, kas ir aptuveni EUR 3000, par piesavināšanos, izspiešanu, izspiešanas mēģinājumu un aizliegta ieroča tīšu neatļautu glabāšanu.

14. 2013. gada 10. aprīlī *B* ienāca spēļu zālē, bruņojies ar pistoli, kas bija pielādēta ar gumijas lodēm, lai iegūtu naudu, kas bija vajadzīga, lai samaksātu minēto naudas sodu.

15. Ar 2013. gada 9. decembra spriedumu *Landgericht Karlsruhe* (Karlsrūes apgabaltiesa, Vācija) piesprieda *B* brīvības atņemšanas sodu uz pieciem gadiem un astoņiem mēnešiem par izspiešanu, kas pielīdzināma laupīšanai atbildību pastiprinošos apstākļos, un tīšu neatļautu šaujamieroča nēsāšanu un tīšu neatļautu munīcijas glabāšanu. Šis spriedums ieguva *res judicata* spēku 2014. gada 1. maijā.

16. No 2013. gada 12. aprīļa *B* atradās brīvības atņemšanas iestādē, izņemot laikposmu no 2013. gada 15. maija līdz 2013. gada 12. augustam, kad viņš izcieta sodu, kas tika piespriests kā dienas likmju naudas sods.

17. Ar 2014. gada 25. novembra lēmumu kompetentais ārvalstnieku dienests konstatēja, ka *B* bija zaudējis tiesības ieceļot un uzturēties Vācijas teritorijā, un savu lēmumu pamatoja ar to, ka bija izpildīti nosacījumi, lai konstatētu ieceļošanas un uzturēšanās tiesību zaudēšanu 2004. gada 30. jūlija Likuma par Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos 6. panta 5. punkta izpratnē, aplūkojot to kopsakarā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu. Vienlaikus *B* tika noteikts ieceļošanas un uzturēšanās aizliegums uz septiņiem gadiem, sākot no brīža, kad viņš izceļotu no Vācijas.

18. 2014. gada 25. novembra lēmumu *B* pārsūdzēja *Verwaltungsgericht Karlsruhe* (Karlsrūes Administratīvā tiesa, Vācija), kas apstrīdēto lēmumu atcēla ar 2015. gada 10. septembra rīkojumu.

19. *Land Baden-Württemberg* par šo rīkojumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā – *Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg* (Bādenes-Virtembergas Federālā administratīvā tiesa). Tiesvedībā iesniedzējtiesā *Land Baden-Württemberg* deva priekšroku apgalvojumam, saskaņā ar kuru konstatējums par ieceļošanas un uzturēšanās tiesību zaudēšanu ir likumīgs, savukārt *B* apgalvo, ka uz viņa izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav attiecināmi "nopietni valsts drošības apsvērumi" Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, un, tā kā viņš bija uzturējies Vācijā no trīs gadu vecuma un viņu nevieno nekādas saites ar Grieķiju, viņam esot jānodrošina pastiprināta aizsardzība pret izraidīšanu, kas ir paredzēta ar šo tiesību normu.

20. Iesniedzējtiesa savukārt uzskata, ka izskatāmajā lietā uz *B* izdarīto nodarījumu neesot attiecināms nopietns valsts drošības apsvērums Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Tādējādi, pirmkārt, ja *B* būtu jānodrošina aizsardzība Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, viņu nevarētu izraidīt no [valsts] teritorijas. Otrkārt, šī tiesa pauž šaubas par iespēju piešķirt šo aizsardzību *B*, jo principā no 2013. gada 12. aprīļa viņš atrodas brīvības atņemšanas iestādē.

B. Lieta C-424/16, Vomero

21. *F. Vomero*, atbildētājs pamatlietā, ir Itālijas pilsonis, kas ir dzimis 1957. gadā un 1985. gada 3. martā kopā ar savu [nākamo] sievu – Apvienotās Karalistes pilsoni – pārcēlās uz Apvienoto Karalisti. Pāris apprecējās dažus mēnešus pēc viņa ieceļošanas Apvienotās Karalistes teritorijā, kur *F. Vomero* veica gadījuma darbus un aprūpēja savus piecus bērnus.

22. 1998. gadā pāris izšķīrās, *F. Vomero* atstāja laulāto kopīgo mājokli un pārcēlās pie *Edward Mitchell*.

23. 2001. gada 1. martā *F. Vomero* nogalināja *E. Mitchell*. 2002. gadā par slepkavību viņam tika piespriests brīvības atņemšanas sods uz astoņiem gadiem. 2006. gada jūlijā viņš tika atbrīvots.

24. Ar 2007. gada 23. marta lēmumu, kas tika atstāts negrozīts 2007. gada 17. maijā, Iekšlietu ministrs nolēma piemērot *F. Vomero* izraidīšanas pasākumu saskaņā ar 2006. gada Imigrācijas noteikumiem (Eiropas Ekonomikas zona). Līdz 2007. gada decembrim viņš tika turēts apsardzībā izraidīšanas nolūkā.

25. Pirms pamatlieta tika iesniegta *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa), lietu izskatīja *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Augstākā tiesa (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta), Apvienotā Karaliste) un *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa, Apvienotā Karaliste). Tās izskatīšana bija apturēta divas reizes līdz brīdim, kad tika pasludināts Tiesas 2014. gada 16. janvāra spriedums *Onuekwere* (C-378/12, EU:C:2014:13) un 2014. gada 16. janvāra spriedums *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9). Tikmēr *F. Vomero* izdarīja citus noziedzīgus nodarījumus, par kuriem tika notiesāts.

26. Iesniedzējtiesa uzskata, ka brīdī, kad *F. Vomero* tika piemērots izraidīšanas pasākums, viņš nebija ieguvis pastāvīgas uzturēšanās tiesības. Tomēr šī tiesa norāda, ka Apvienotās Karalistes teritorijā *F. Vomero* bija uzturējies no 1985. gada 3. marta, kas ļauj prezumēt, ka viņš bija uzturējies uzņemošajā dalībvalstī "iepriekšējos desmit gadus" Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Ja tas tā ir, pret *F. Vomero* nevarētu pieņemt lēmumu par izraidīšanu, izņemot gadījumu, ja tas ir balstīts uz nopietniem valsts drošības apsvērumiem.

IV. Tiesvedības un prejudiciālie jautājumi

27. Šajā kontekstā iesniedzējtiesas saistībā ar divām attiecīgajām lietām ir uzdevušas Tiesai prejudiciālos jautājumus.

28. Šādos apstākļos *Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg* (Bādenes-Virtembergas Federālā administratīvā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai *a priori* ir izslēgts, ka brīvības atņemšanas soda piespriešanas un pēc tam tā izciešanas gadījumā Savienības pilsoņa, kurš uzņemošajā dalībvalstī ieceļojis triju gadu vecumā, integrācijas saites ir uzskatāmas par pārtrūkušām, kā rezultātā nevar runāt par nepārtrauktu uzturēšanos desmit gadus Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē un tādējādi nav jāpiešķir aizsardzība pret izraidīšanu saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu, ja Savienības pilsonis pēc ieceļošanas triju gadu vecumā visu līdzšinējo dzīvi ir pavadījis šajā uzņemošajā dalībvalstī, viņam vairs nav saikņu ar savas pilsonības dalībvalsti un noziedzīgais nodarījums, par kuru piesprież un izpilda brīvības atņemšanas sodu, ir izdarīts tikai pēc 20 gadus ilgas uzturēšanās?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša, vai jautājumā, vai brīvības atņemšanas soda izpilde pārtrauc integrācijas saites, nav jāņem vērā brīvības atņemšanas sods, kas piespriests par noziedzīgu nodarījumu, kurš ir iemesls personas izraidīšanai?

3) Ja atbilde uz pirmo un otro jautājumu ir noliedzoša, pēc kādiem kritērijiem ir jānosaka, vai attiecīgais Savienības pilsonis šādā gadījumā tomēr var iegūt aizsardzību pret izraidīšanu saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu?

4) Ja atbilde uz pirmo un otro jautājumu ir noliedzoša, vai pastāv obligātas Savienības tiesību prasības, kā noteikt "[brīdi], kad rodas jautājums par izraidīšanu" un kad ir kopumā jānovērtē attiecīgā Savienības pilsoņa situācija, lai pārbaudītu, kādā mērā uzturēšanās pārtraukums iepriekšējos desmit gados pirms attiecīgās personas izraidīšanas neļauj tai iegūt lielāku aizsardzību pret izraidīšanu?"

29. Lietā C-424/16 *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) uzdod Tiesai šādus jautājumus:

"1) Vai lielāka aizsardzība saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu ir atkarīga no pastāvīgās uzturēšanās tiesībām saskaņā ar [Direktīvas 2004/38] 16. pantu un 28. panta 2. punktu?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša, tiek uzdoti arī šādi jautājumi: vai [Direktīvas 2004/38] 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā minētais "iepriekšējo desmit gadu uzturēšanās laikposms" ir:

   a) vienkāršs kalendārais laikposms, skaitot atpakaļ no attiecīgā (šajā gadījumā no lēmuma par izraidīšanu) datuma, ietverot tajā jebkurus prombūtnes vai brīvības atņemšanas laikposmus, vai

b) iespējami pārtraukts laikposms, kas noteikts, skaitot atpakaļ no attiecīgā datuma un pieskaitot laikposmu(-s), kad attiecīgā persona ir bijusi prombūtnē vai brīvības atņemšanas iestādē, lai kopā sasniegtu, ja iespējams, desmit uzturēšanās gadus?

3) Kāda ir īstā attiecība starp 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā minēto desmit gadu uzturēšanās kritēriju un vispārējo novērtējumu par integrācijas saikni?"

30. Lietā C-316/16 rakstveida apsvērumus iesniedza *B*, Vācijas un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Eiropas Komisija. Lietā C-424/16 rakstveida apsvērumus iesniedza *F. Vomero*, Apvienotās Karalistes valdība, kā arī Dānijas, Grieķijas, Īrijas, Nīderlandes valdības un Komisija. Abas lietas tika apvienotas mutvārdu procesam. Lietas dalībnieki, kas iesniedza savus apsvērumus tiesvedības rakstveida daļā, izņemot Grieķijas un Nīderlandes valdības, arī piedalījās tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai, kas notika 2017. gada 17. jūlijā.

V. Vērtējums

A. Par pirmo prejudiciālo jautājumu lietā C-424/16: vai pastāvīgas uzturēšanās tiesības ir priekšnosacījums, lai iegūtu pastiprinātu aizsardzību, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā?

1. Ievada apsvērumi

31. Ar pirmo prejudiciālo jautājumu lietā C-424/16 iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Savienības pilsonim, lai viņš saņemtu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punktā paredzēto aizsardzību pret izraidīšanu, noteikti ir jābūt ieguvušam pastāvīgas uzturēšanās tiesības, izpildot šīs direktīvas 16. pantā aprakstītos noteikumus, kas savukārt garantē minētās direktīvas 28. panta 2. punktā paredzēto aizsardzību pret izraidīšanu.

32. Norādīšu, ka šis jautājums ir radies tikai lietā C-424/16, jo iesniedzējtiesa ir minējusi, ka *F. Vomero* nav ieguvis pastāvīgas uzturēšanās tiesības, un pirms galīgā nolēmuma pieņemšanas šai tiesai tas ir jāpārbauda, ievērojot Savienības tiesības, kā tās ir interpretējusi Tiesa. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šis konstatējums ir balstīts uz to, ka *F. Vomero* no 2001. līdz 2006. gadam atradās brīvības atņemšanas iestādē, kā arī uz Tiesas interpretāciju, ko tā ir sniegusi tās judikatūrā, it īpaši spriedumos *Dias*[3] un *Onuekwere*[4].

33. Tomēr ir jāatzīmē, ka attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kas dalībvalsts darba tirgū bija iekļāvušies minimālu laikposmu, proti, tiem, kas savas tiesības bija ieguvuši saskaņā ar Asociācijas padomes 1980. gada 19. septembra Lēmumu Nr. 1/80 par Asociācijas nodibināšanu starp Eiropas Ekonomikas Kopienu un Turciju, Tiesa ir nospriedusi, ka viņu uzturēšanās tiesības, kas ir izriet no tiesībām piekļūt darba tirgum, brīvības atņemšana neietekmē[5]. Šo nostāju Tiesa ir atstājusi negrozītu, atsaucoties uz šī lēmuma noteikumu formulējumu, kas neļauj ierobežot uzturēšanās tiesības, izņemot prombūtnes gadījumus vai sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības apsvērumu dēļ[6]. Tomēr spriedumā *Dias*[7] Tiesa ir nospriedusi, ka līdzīgu Direktīvas 2004/38 tiesību normu, proti,

3 Spriedums, 2011. gada 21. jūlijs (C-325/09, EU:C:2011:498, 57. punkts).

4 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-378/12, EU:C:2014:13, 26. punkts).

5 Skat. spriedumus, 2004. gada 11. novembris, *Cetinkaya* (C-467/02, EU:C:2004:708, 38. un 39. punkts), un 2005. gada 7. jūlijs, *Aydinli* (C-373/03, EU:C:2005:434, 32. punkts). Pirmstiesas apcietinājuma kontekstā, kuram seko notiesāšana, piespriežot brīvības atņemšanas sodu, kura izpilde tika apturēta, skat. arī 2000. gada 10. februāra spriedumu *Nazli* (C-340/97, EU:C:2000:77, 40. un 41. punkts).

6 Spriedumi, 2004. gada 11. novembris, *Cetinkaya* (C-467/02, EU:C:2004:708, 38. punkts), un 2005. gada 7. jūlijs, *Aydinli* (C-373/03, EU:C:2005:434, 28. punkts).

7 Spriedums, 2011. gada 21. jūlijs (C-325/09, EU:C:2011:498, 64. punkts).

16. panta 4. punktu, pēc analoģijas var piemērot iepriekšējiem laikposmiem, uz kuriem attiecas Direktīva 2004/38 un kuri nav likumīga uzturēšanās šīs direktīvas 16. panta 1. punkta izpratnē [8]. Taču, pirmkārt, spriedumā *Dias* [9] Tiesas mērķis galvenokārt bija novērst Direktīvas 2004/38 trūkumu un situāciju, kas varēja rasties tikai pirms šīs direktīvas pieņemšanas [10]. Otrkārt, iepriekš minētā judikatūra attiecas uz brīvības atņemšanas ietekmi uz iegūto tiesību izmantošanu pēc dažu gadu iekļaušanās darba tirgū, savukārt spriedums *Onuekwere* [11] attiecas uz tiesību iegūšanas laikposmu. Tādējādi Tiesas galvenais pamatojums spriedumā *Onuekwere* [12], saskaņā ar kuru brīvības atņemšanas laikposmu ņemšana vērā pastāvīgās uzturēšanās tiesību iegūšanas nolūkā esot pretrunā Direktīvā 2004/38 izvirzītajam mērķim, nav attiecināma uz šo tiesību zaudēšanu, jo attiecīgā gadījumā Savienības pilsonim labvēlīgas sekas rodas nevis tieši no brīvības atņemšanas laikposmiem, bet no iepriekšējiem laikposmiem, kuros viņš bija uzturējies dalībvalsts teritorijā.

34. Attiecībā uz jautājumu par to, vai pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšana ir priekšnosacījums pastiprinātas aizsardzības piešķiršanai Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, iesniedzējtiesa ir piedāvājusi divas dažādas nostājas, jo par pirmo prejudiciālo jautājumu tās locekļi nav panākuši vienprātību. Šādas nesaskaņas ir raksturīgas arī lietas dalībnieku nostājām.

35. Saskaņā ar pirmo no šīm nostājām, ko būtībā atbalsta Apvienotās Karalistes, Grieķijas, Īrijas un Nīderlandes valdības, kā arī Komisija, aizsardzība pret izraidīšanu Savienības pilsoņiem tiek piešķirta progresīvā kārtībā. Tāpēc pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšana – gūstot priekšrocības, kas izriet no Direktīvas 2004/38 28. panta 2. punkta, – ir priekšnosacījums pastiprinātai aizsardzībai, kas ir paredzēta šīs direktīvas 28. panta 3. punktā.

36. Otrā nostāja, kuru aizstāv *F. Vomero* un Dānijas valdība, ir balstīta uz domu, saskaņā ar kuru ar Direktīvas 2004/38 28. panta 2. un 3. punktu ir izveidotas divas atšķirīgas aizsardzības pret izraidīšanu sistēmas. Tādējādi Savienības pilsonim nav obligāti jāsaņem aizsardzība, kas izriet no pastāvīgas uzturēšanās tiesībām atbilstoši Direktīva 2004/38 28. panta 2. punktam, lai lūgtu aizsardzību pret izraidīšanu, pamatojoties uz šīs direktīvas 28. panta 3. punktu.

2. Aizsardzības pret izraidīšanu pakāpeniskums Direktīvā 2004/38

37. Nostāja, saskaņā ar kuru pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšana ir priekšnosacījums pastiprinātas aizsardzības iegūšanai Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ir balstīta uz vispārīgu priekšstatu par progresīvo aizsardzības sistēmu.

38. Direktīvā 2004/38 šī loģika ir piemērota it īpaši attiecībā uz sabiedriskās drošības apdraudējuma smagumu, kas pamato tiesību uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanās tiesību ierobežojumus.

39. Vispirms saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktu Savienības pilsoni no uzņemošās dalībvalsts teritorijas principā nevar izraidīt, izņemot "sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ". Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 2. punktu Savienības pilsoni, kas ieguvis pastāvīgas uzturēšanās tiesības, no uzņemošās dalībvalsts teritorijas nevar izraidīt, izņemot "nopietnu sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ". Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta

8 Spriedums, 2011. gada 21. jūlijs, *Dias* (C-325/09, EU:C:2011:498, 65. punkts).

9 Spriedums, 2011. gada 21. jūlijs (C-325/09, EU:C:2011:498).

10 Šajā ziņā skat. ģenerāladvokātes V. Trstenjakas [*V. Trstenjak*] secinājumus lietā *Dias* (C-325/09, EU:C:2011:86, 102. punkts).

11 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-378/12, EU:C:2014:13).

12 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-378/12, EU:C:2014:13, 26. punkts).

3. punkta a) apakšpunktu attiecībā uz pilsoni, kas ir uzturējies uzņemošajā dalībvalstī iepriekšējos desmit gadus, lēmumu par izraidīšanu nevar pieņemt, izņemot, ja lēmums ir pamatots ar "nopietniem valsts drošības apsvērumiem". Tiesa jau ir konstatējusi, ka šis pēdējais minētais jēdziens ir daudz stingrāks nekā jēdziens "nopietni apsvērumi" šī panta 2. punkta izpratnē [13].

40. No tā izriet, ka aizsardzības pret izraidīšanu līmenis, kas ir nodrošināts ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu, ir augstāks par to, kas ir paredzēts ar šīs direktīvas 28. panta 2. punktu, savukārt ar to piešķirtās aizsardzības līmenis ir augstāks nekā tās, kas ir paredzēts ar minētās direktīvas 28. panta 1. punktu.

3. Vai aizsardzības pret izraidīšanu līmeņi atbilst integrācijas pakāpei uzņemošajā dalībvalstī?

41. Kā esmu izklāstījis, Direktīvā 2004/38 paredzētajā sistēmā aizsardzības pret izraidīšanu līmenis ir būtībā pieaugošs. Iesniedzējtiesai lietā C-424/16 tomēr rodas jautājumi nevis par to, vai aizsardzības pret izraidīšanu līmenis pieaug pakāpeniski, bet tā vēlas noskaidrot, vai nosacījumi, kas ir paredzēti, lai saņemtu katru šīs aizsardzības līmeni, ir organizēti secīgi.

42. Savienības pilsoņa integrācijas pakāpe uzņemošajā dalībvalstī ir ar Direktīvu 2004/38 paredzētās aizsardzības pret izraidīšanu sistēmas pamatelements, jo šīs aizsardzības līmenis atbilst šī Savienības pilsoņa integrācijas intensitātei uzņemošajā dalībvalstī. Šādas saiknes esamība ir minēta Direktīvas 2004/38 preambulas 23. apsvērumā, saskaņā ar kuru Savienības pilsoņu izraidīšanas pasākumu apjoms ir jāierobežo, balstoties uz samērīguma principu, lai ņemtu vērā vairākus faktiskus apstākļus, tostarp "attiecīgo personu integrācijas līmeni". Šīs direktīvas preambulas 24. apsvērumā minētā pieeja ir apstiprināta, precizējot, ka, "jo vairāk Savienības pilsoņi un viņu ģimenes locekļ[i] ir integrējušies uzņemošajā dalībvalstī, jo augstākam attiecīgi vajadzētu būt aizsardzības līmenim pret izraidīšanu".

43. Turklāt likumdevējs ir nolēmis Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punktā un 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā ieviest kritērijus, kas ļauj novērtēt integrācijas pakāpi uzņemošajā dalībvalstī, ņemot vērā uzturēšanās ilgumu tās teritorijā. Tā sauktā piecu gadu "likumīgā" uzturēšanās uzņemošās dalībvalsts teritorijā ļauj iegūt pastāvīgās uzturēšanās tiesības, kas nodrošina Direktīvas 2004/38 28. panta 2. punktā paredzēto aizsardzību pret jebkuru lēmumu par izraidīšanu, savukārt saskaņā ar šīs direktīvas 28. panta 3. punktu uzturēšanās "iepriekšējos desmit gadus" piešķir pastiprinātu aizsardzību.

44. Turklāt direktīvas 16. panta 3. punktā ir noteikts, ka uzturēšanās nepārtrauktību pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas principā neietekmē nedz īslaicīga prombūtne, kas kopumā nav ilgāka par sešiem mēnešiem gadā, nedz ilgāka prombūtne šajā tiesību normā paredzēto iemeslu dēļ. Saskaņā ar minētās Direktīvas 2004/38 16. panta 4. punktu, tiklīdz pastāvīgas uzturēšanās tiesības ir iegūtas, tās var zaudēt tikai tad, ja prombūtne no uzņemošās dalībvalsts ir ilgāka par diviem secīgiem gadiem.

45. Taču atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai uzturēšanās tiesību iegūšanas vai zaudēšanas noteikumus un nosacījumus Direktīvas 2004/38 16. panta izpratnē nevar vienādi attiecināt uz šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu.

13 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 40. punkts).

46. Pirmkārt, Tiesa jau ir nospriedusi, ka ar brīvības atņemšanas laikposmu tiek pārtraukta likumīga uzturēšanās, kas ir vajadzīga, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punkta izpratnē [14], savukārt, ja runa ir par šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā minēto desmit gadu ilgo uzturēšanos, saskaņā ar spriedumu *G.* [15] šis brīvības atņemšanas laikposms uzturēšanās nepārtrauktību "principā" nevar ietekmēt [16].

47. Otrkārt, spriedumā *Tsakouridis* [17] Tiesai tika jautāts par iespēju pēc analoģijas piemērot nosacījumus attiecībā uz Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punktā paredzēto uzturēšanās tiesību zaudēšanu, lai izvērtētu, ciktāl prombūtne no uzņemošās dalībvalsts teritorijas iepriekšējos desmit gados liedz saņemt pastiprinātu aizsardzību, kas paredzēta šīs direktīvas 28. panta 3. punktā. Tiesa ir noraidījusi šo pieeju, norādot, ka valsts iestādēm ir pienākums veikt vispārēju novērtējumu, lai noteiktu, vai agrāk nodibinātās integrācijas saites ar uzņemošo dalībvalsti bija pārtrūkušas [18].

48. Iepriekš minētā judikatūra ir atspoguļota rakstveida apsvērumos, kurus ir sniegusi Komisija, minot iespējamās situācijas, kurās indivīds, kas atrodas uzņemošās valsts teritorijā desmit gadus, nav ieguvis pastāvīgas uzturēšanās tiesības. Pirmais gadījums, ko min Komisija, norādot uz Tiesas argumentāciju spriedumā *Tsakouridis* [19], attiecas uz personu, kas bija likumīgi uzturējusies uzņemošajā dalībvalstī vismaz desmit gadus: tā bija strādājusi četrus gadus uzņemošajā dalībvalstī, tad atgriezusies savā izcelsmes dalībvalstī uz septiņiem mēnešiem, lai vēlāk dotos uz uzņemošo dalībvalsti strādāt trīs gadus; pēc atkārtotas atgriešanās savā izcelsmes dalībvalstī tā atkal ieceļoja uzņemošajā dalībvalstī, kurā tā atsāka savu darbu. Otrais gadījums, kuru min Komisija, ir aplūkots spriedumā *G.* [20] un attiecas uz personu, kas bija uzturējusies uzņemošajā dalībvalstī vismaz desmit gadus un visā šajā laikposmā bija nodarbināta, šajā uzturēšanās laikā tai bija piespriesti īslaicīgi brīvības atņemšanas sodi.

49. Tomēr es norādu, ka spriedumos *Tsakouridis* un *G.* attiecīgās personas nebija zaudējušas pastāvīgas uzturēšanās tiesības [21]. Tādēļ, atbildot uz prejudiciālajiem jautājumiem šajās abās lietās, Tiesa ir balstījusies uz premisu, saskaņā ar kuru Direktīvas 2004/38 28. panta 2. punktā paredzētās aizsardzības saņemšana netika apstrīdēta.

50. Turklāt spriedumā *Tsakouridis* [22] Tiesa nav tieši apgalvojusi, ka šie prombūtnes laikposmi no uzņemošās dalībvalsts teritorijas, kas bija ilgāki par Direktīvas 2004/38 16. panta 4. punktā norādītajiem, varēja izbeigt iepriekšējo desmit gadu ilgo uzturēšanās nepārtrauktību šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, jo persona, pret kuru bija vērsts izraidīšanas pasākums, varēja saņemt pastiprinātu aizsardzību šīs pēdējās minētās tiesību normas izpratnē un tajā pašā laikā tai varēja būt liegtas pastāvīgas uzturēšanās tiesības. Pamatojoties uz šī sprieduma analīzi, var uzskatīt, ka Tiesa aplūkoja pretēju gadījumu. Laikposmā, kuru min iesniedzējtiesa, *Panagiotis Tsakouridis* bija izceļojis no uzņemošās dalībvalsts tikai divas reizes: pirmo reizi uz aptuveni sešiem ar pusi mēnešiem un otrreiz – uz nepilniem sešpadsmit mēnešiem. Turklāt spriedumā *Tsakouridis* [23] Tiesa norādīja, ka, "ja tiktu secināts, ka persona, kas ir P. Cakuriža [*P. Tsakouridis*] situācijā, kurš ir ieguvis tiesības

14 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris, *Onuekwere* (C-378/12, EU:C:2014:13, 31. punkts).

15 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-400/12, EU:C:2014:9).

16 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 36. punkts).

17 Spriedums, 2010. gada 23. novembris (C-145/09, EU:C:2010:708).

18 Spriedums, 2010. gada 23. novembris *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 30.–32. punkts). Par atšķirībām starp nosacījumiem par pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanu un zaudēšanu un nosacījumiem par pastiprinātas aizsardzības pret izraidīšanu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē iegūšanu skat. arī ģenerāladvokāta Ī. Bota [*Y. Bot*] secinājumus lietā *Onuekwere* (C-378/12, EU:C:2013:640, 28. punkts).

19 Spriedums, 2010. gada 23. novembris (C-145/09, EU:C:2010:708).

20 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-400/12, EU:C:2014:9).

21 Spriedumi, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 19. un 37. punkts), un 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 36. punkts).

22 Spriedums, 2010. gada 23. novembris (C-145/09, EU:C:2010:708).

23 Spriedums, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 19. un 37. punkts)

pastāvīgi uzturēties uzņemošajā dalībvalstī, neatbilst Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punktā paredzētajam uzturēšanās nosacījumam, izraidīšanas pasākumu vajadzības gadījumā var pamatot ar nopietniem sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem, kā tas paredzēts Direktīvas 2004/38 28. panta 2. punktā".

51. Turklāt no Direktīvas 2004/38, it īpaši, ja tās 14. panta 2. punktu aplūko kopsakarā ar tās 7. panta 1. punktu, neizriet, ka tiesības likumīgi uzturēties citas dalībvalsts teritorijā ilgāk kā trīs mēnešus var ierobežot atkarībā no tā, vai ir iegūtas pastāvīgas uzturēšanās tiesības. Tādējādi ir iespējams likumīgi uzturēties dalībvalsts teritorijā ar pārtraukumiem laikposmā, kas ir ilgāks par desmit gadiem, neiegūstot pastāvīgas uzturēšanās tiesības. Tomēr šīs iespējas dēļ nebūtu obligāti jāpiešķir aizsardzība pret izraidīšanu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

52. Tiesa spriedumā *Lassal*[24] jau ir norādījusi, ka pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšana ir atkarīga no integrācijas uzņemošajā dalībvalstī. Šajā ziņā spriedumos *Dias*[25] un *Onuekwere*[26] Tiesa arī ir norādījusi, ka Savienības pilsoņa integrācijas pakāpe uzņemošajā dalībvalstī ir balstīta ne tikai uz teritoriālo un laika aspektu, bet arī uz kvalitātes faktoriem.

53. Es apzinos, ka Tiesas apsvērumi šajos trīs spriedumos galvenokārt attiecas uz pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanu Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punkta izpratnē. Šie spriedumi neattiecas, vismaz ne tieši, uz desmit gadu ilgu uzturēšanās laikposmu, kas ir paredzēts šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā. Tomēr man šķiet, ka Tiesas apsvērumi pārsniedz Direktīvas 2004/38 16. panta apjomu. Kā jau esmu norādījis šo secinājumu 42. punktā, aizsardzības pret izraidīšanu sistēmā, kas ir iedibināta ar Direktīvas 2004/38 28. pantu, integrācijas pakāpei ir nozīme.

54. Ņemot vērā šos apsvērumus, man šķiet, ka Direktīvas 2004/38 28. panta 2. punktā paredzētā aizsardzība pret izraidīšanu, kā arī pastiprināta aizsardzība šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē tiek piešķirtas atkarībā no pieprasītās integrācijas pakāpes. Vienīgā atšķirība starp šīm divām tiesību normām ir integrācijas pakāpe, kas ir vajadzīga, lai tiktu piešķirts konkrēts aizsardzības līmenis, kas ir vienu to pašu faktoru kopīgs rezultāts. Tādējādi nav iespējams iegūt pastiprinātu aizsardzības līmeni, iepriekš nesasniedzot integrācijas pakāpi, kas ļauj saņemt zemāka līmeņa aizsardzību.

4. Saskaņotības arguments attiecībā uz aizsardzības pret izraidīšanu līmeņu secīgumu Direktīvā 2004/38

55. No Direktīvas 2004/38 vispārējās analīzes izdarītie secinājumi apstiprina nostāju, kuru esmu izklāstījis iepriekš.

56. Ar Direktīvu 2004/38 izveidotajā sistēmā aizsardzība pret izraidīšanu, kas paredzēta šīs direktīvas 28. panta 2. punktā, ir viena priekšrocībām, ko sniedz pastāvīgās uzturēšanās tiesību izmantošana[27]. Uzturēšanās tiesību iegūšanas ietekme uz citas dalībvalsts pilsoņa tiesisko stāvokli uzņemošās dalībvalsts teritorijā galvenokārt izpaužas kā, pirmkārt, principā beznosacījuma piekļuve konkrētiem finansiālajiem pabalstiem[28] un, otrkārt, to nosacījumu liberalizācija, kas būtu jāizpilda, lai likumīgi uzturētos šajā teritorijā. Precīzāk, no Direktīvas 2004/38/EK 16. panta 1. punkta izriet, ka uz pastāvīgas uzturēšanās tiesībām nedrīkst attiecināt šīs direktīvas III nodaļā paredzētos nosacījumus.

24 Skat. spriedumu, 2010. gada 7. oktobris (C-162/09, EU:C:2010:592, 37. punkts).

25 Spriedums, 2011. gada 21. jūlijs (C-325/09, EU:C:2011:498, 64. punkts).

26 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-378/12, EU:C:2014:13, 25. punkts).

27 Dollat P. *La citoyenneté européenne. Théorie et statuts*. *Bruylant*, Brisele, 2008, 278. lpp.

28 Skat. Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktu.

Atgādinu, ka šo nosacījumu mērķis ir it īpaši nodrošināt, lai Savienības pilsonis savas uzturēšanās laikā nekļūst par slogu uzņemošās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai. No attiecīgajām tiesību normām izriet, ka pastāvīgās uzturēšanās tiesību saņēmējs varētu kļūt par slogu uzņemošās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai un viņu nevarētu izraidīt no šīs dalībvalsts teritorijas [29].

57. Šajā kontekstā apgalvojums, ka pastāvīgas uzturēšanās tiesības nav priekšnosacījums, lai saņemtu aizsardzību pret izraidīšanu, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā, izraisa paradoksālas sekas. Proti, šajā gadījumā Savienības pilsoni varētu izraidīt tikai nopietnu valsts drošības apsvērumu dēļ un vienlaikus viņu varētu izraidīt tad, ja viņš kļūtu par pārmērīgu slogu uzņemošās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai, un tas savukārt Direktīvā 2004/38 paredzēto aizsardzības pret izraidīšanu sistēmu padarītu acīmredzami pretrunīgu.

58. No Direktīvas 2004/38 preambulas 16. apsvēruma izriet, ka, lai noteiktu, vai sociālās palīdzības saņēmējs ir kļuvis par pārmērīgu slogu uzņemošās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai, uzņemošajai dalībvalstij pirms izraidīšanas pasākuma noteikšanas "ir jāņem vērā uzturēšanās ilgums", kā arī šīs personas "personiskie apstākļi". Turklāt pirms konstatēt, ka Savienības pilsonis ir pārmērīgs slogs uzņemošās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai, kas ietver uzturēšanās tiesību zaudēšanu, ir jāveic rūpīga pārbaude, ņemot vērā visus faktorus un ievērojot samērīguma principu [30]. Tomēr šie pasākumi, lai nodrošinātu samērīguma principa ievērošanu, nav līdzvērtīgi pastāvīgas uzturēšanās tiesībām, kas – balstoties uz Direktīvas 2004/38/EK 16. panta 1. punktu – sistemātiski nedod iespēju izraidīt indivīdu no uzņemošās dalībvalsts teritorijas ar sociālās palīdzības sistēmas darbību saistītu iemeslu dēļ.

59. Ņemot vērā šos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz pirmo prejudiciālo jautājumu lietā C-424/16 atbildēt, ka pastāvīgās uzturēšanās tiesību iegūšana Direktīvas 2004/38 16. panta un 28. panta 2. punkta izpratnē ir priekšnosacījums, lai saņemtu pastiprinātu aizsardzību saskaņā ar šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu.

B. Par otro un trešo prejudiciālo jautājumu lietā C-424/16: Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā paredzētā "iepriekšējo desmit gadu" laikposma aprēķināšanas metode

1. Ievada apsvērumi

60. Ar otro prejudiciālo jautājumu, kas uzdots lietā C-424/16 gadījumā, ja uz pirmo jautājumu Tiesa atbildētu noliedzoši, iesniedzējtiesa aicina Tiesu interpretēt Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā iekļauto vārdkopu "iepriekšējie desmit gadi". Man šķiet, ka ar šo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noteikt, vai prombūtnes un brīvības atņemšanas laikposmus var ņemt vērā kā uzturēšanās laikposmus, lai aprēķinātu iepriekšējo desmit gadu laikposmu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

61. Turklāt ar trešo prejudiciālo jautājumu lietā C-424/16 iesniedzējtiesa vēlas noteikt, kāda ir īstā attiecība starp 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā minēto desmit gadu laikposma kritēriju un vispārējo novērtējumu par integrācijas saikni.

29 Lenaerts, K. "European Union Citizenship, National Welfare Systems and Social Solidarity". *Jurisprudence*, Nr. 18, 2011, 409. lpp.
30 Spriedums, 2013. gada 19. septembris, *Brey* (C-140/12, EU:C:2013:565, 69.–75. punkts).

62. Trešajā prejudiciālajā jautājumā minot vispārējo novērtējumu par integrācijas saikni, iesniedzējtiesa, šķiet, norāda uz nesaskaņotību starp Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā paredzēto konkrēto un precīzo "iepriekšējo desmit gadu" laikposma kritēriju un "vispārējo novērtējumu par integrācijas saikni", kas ir daudz plašāks juridisks jēdziens. Tā kā šis vispārējais novērtējums tiek veikts, ja "iepriekšējo desmit gadu" laikposmu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē pārtrauc prombūtnes vai brīvības atņemšanas laikposmi, otrais un trešais jautājums ir jāizskata kopā.

2. "Iepriekšējo desmit gadu" laikposma Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē būtība

63. Vispirms norādu, ka spriedumā *G.*[31] Tiesa jau ir interpretējusi Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā iekļauto vārdkopu "iepriekšējie desmit gadi", norādot, ka saskaņā ar šo tiesību normu veiktais aprēķins atšķiras no aprēķina, kas tiek veikts, lai piešķirtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības, jo attiecīgajam laikposmam "*principā ir jābūt nepārtrauktam* un tas ir jāaprēķina, skaitot atpakaļ no lēmuma par attiecīgās personas izraidīšanu pieņemšanas dienas"[32].

64. No tā izriet, ka atšķirībā no pastāvīgas uzturēšanās tiesībām aizsardzība pret izraidīšanu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē nav tiesības, kas pēc to iegūšanas rada ilgstošas sekas, kuras neskar jautājums par izraidīšanu un kuras varētu pielīdzināt šo secinājumu 56. punktā aprakstītajām sekām. Šī aizsardzība tiek piešķirta ar nosacījumu, ka persona uzturas uzņemošās dalībvalsts teritorijā principā nepārtraukti desmit gadu laikposmā, kas ir jāizvērtē ikreiz, kad rodas jautājums par izraidīšanu.

3. Par prombūtnes laikposmu iekļaušanu, aprēķinot "iepriekšējo desmit gadu" laikposmu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē

65. Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta formulējumu Tiesa ir interpretējusi tādējādi, ka "iepriekšējo desmit gadu" laikposmam principā ir jābūt nepārtrauktam.

66. Tomēr, kā ir norādījis ģenerāladvokāts Ī. Bots [*Y. Bot*] secinājumos lietā *Tsakouridis*[33], Savienības pilsonim nav iespējams noteikt pilnīgu prombūtnes aizliegumu, jo personu brīvas pārvietošanās mērķim, kuru tiecas sasniegt ar Direktīvu 2004/38, būtu pretrunā tas, ja Savienības pilsoņi tiktu atturēti no pārvietošanās brīvības izmantošanas tādējādi, ka parasta prombūtne no uzņemošās dalībvalsts varētu ietekmēt viņu tiesības saņemt pastiprinātu aizsardzību pret izraidīšanu.

67. Tāpat spriedumā *Tsakouridis*[34] Tiesa ir norādījusi, ka, lai noteiktu, cik lielā mērā prombūtne no uzņemošās dalībvalsts liedz attiecīgajai personai saņemt pastiprinātu aizsardzību, kas paredzēta ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu, uzņemošās dalībvalsts iestādēm ir jāņem vērā visi atbilstošie aspekti katrā atsevišķā gadījumā, tostarp attiecīgās personas katras prombūtnes no uzņemošās dalībvalsts ilgums, šo prombūtnes gadījumu kopējais ilgums un biežums, kā arī iemesli, kādēļ attiecīgā persona bija izceļojusi no šīs dalībvalsts. Tiesa uzskata, ka ir jāpārbauda, vai attiecīgie prombūtnes gadījumi ietver attiecīgās personas personisko, ģimenes vai profesionālo interešu centra pārcelšanu uz citu valsti[35]. Šīs nostājas pamatā ir doma, saskaņā ar kuru šāda pārvietošanās norāda, ka

31 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-400/12, EU:C:2014:9).

32 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 28. un 37. punkts). Mans izcēlums.

33 C-145/09, EU:C:2010:322, 122. punkts.

34 Spriedums, 2010. gada 23. novembris (C-145/09, EU:C:2010:708).

35 Spriedums, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 19. un 33. punkts).

saiknes ar uzņemošo dalībvalsti ir pārtrūkušas [36]. Tādējādi nenozīmīga integrācijas pakāpe nepamato konstatējumu, ka desmit gadu laikposms Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē nav ticis pārtraukts un tādējādi attiecīgā persona var saņemt pastiprinātu aizsardzību pret izraidīšanu.

68. Man šķiet, ka jēdzienu "vispārējs novērtējums", kas jāveic tikai tad, ja izraidīšanas procedūrā rodas jautājums par uzturēšanās nepārtrauktību iepriekšējos desmit gados, Tiesa ir ieviesusi, lai nodrošinātu, ka aizsardzība, kas izriet no Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta, nebūtu tikai šķietama vai pilnīgi neefektīva neizpildāmas prasības dēļ, proti, nepārtraukta beznosacījuma atrašanās uzņemošajā dalībvalstī iepriekšējo desmit gadu laikposmā Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Manuprāt, atsauce uz integrācijas saikni ļauj mīkstināt šīs tiesību normas noteikumus, lai nodrošinātu pārvietošanās brīvības efektīvu izmantošanu.

69. Tādējādi prombūtnes no uzņemošās dalībvalsts teritorijas gadījumos ir jāveic vispārējs novērtējums par attiecīgās personas integrācijas saikni uzņemošajā dalībvalstī, lai noteiktu, ciktāl šie laikposmi pārtrauc uzturēšanos un liedz attiecīgajai personai saņemt pastiprinātu aizsardzību, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā.

4. Par brīvības atņemšanas laikposmu iekļaušanu, aprēķinot "iepriekšējo desmit gadu" laikposmu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē

a) Brīvības atņemšanas laikposmu ietekme uz pastiprinātas aizsardzības piešķiršanu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē atbilstoši spriedumiem "Onuekwere" un "G."

70. Tiesa uzskata, ka valsts tiesas piespriestais galīgais brīvības atņemšanas sods pierāda to, ka attiecīgā perona nebija respektējusi sabiedrības vērtības, ko uzņemošā dalībvalsts ir iedibinājusi savās krimināltiesībās [37]. Turklāt šī nerespektēšana pamato konstatējumu, saskaņā ar kuru brīvības atņemšanas laikposmi, pirmkārt, nav jāņem vērā nedz saistībā ar pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanu [38], nedz saistībā ar pastiprinātas aizsardzības, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā, piešķiršanu, un ka, otrkārt, principā tā izbeidz uzturēšanās nepārtrauktību šīs pēdējās minētās tiesību normas izpratnē [39]. Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka pieņemot, ka notiesātais, pamatojoties uz brīvības atņemšanas laikposmiem, var iegūt tiesības uz Direktīvas 2004/38 28. panta 2. un 3. punktā paredzēto aizsardzību, acīmredzami būtu pretrunā šajā direktīvā izvirzītajam mērķim [40]. Turklāt attiecībā uz to, cik lielā mērā uzturēšanās nepārtrauktība desmit gadu laikā pirms lēmuma par attiecīgās personas izraidīšanu pieņemšanas liedz šai pēdējai saņemt pastiprinātu aizsardzību, ir kopumā jānovērtē attiecīgās personas situācija katru reizi tieši tad, kad rodas jautājums par izraidīšanu [41].

71. Vispirms īsumā atgādināšu savu analīzi, kas veikta šo secinājumu 63. un 64. punktā, saskaņā ar kuru pastiprinātas aizsardzības pret izraidīšanu piešķiršana saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu ir atkarīga no atbildes uz jautājumu, vai pirms lēmuma par izraidīšanu pieņemšanas Savienības pilsonis uzņemošajā dalībvalstī ir uzturējies desmit gadus. Tādējādi, ja tiek konstatēts, ka šis laikposms ir bijis nepārtraukts, visi prombūtnes vai brīvības atņemšanas laikposmi

36 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 34. punkts).

37 Spriedumi, 2014. gada 16. janvāris, *Onuekwere* (C-378/12, EU:C:2014:13, 26. punkts), un 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 31. punkts).

38 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris, *Onuekwere* (C-378/12, EU:C:2014:13, 26. punkts).

39 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 32. punkts).

40 Spriedumi, 2014. gada 16. janvāris, *Onuekwere* (C-378/12, EU:C:2014:13, 26. punkts), un 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 31. punkts).

41 Skat. spriedumu, 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 35. punkts).

iepriekšējos desmit gados tiek uzskatīti par uzturēšanās laikposmiem šīs tiesību normas izpratnē. Tādējādi, manuprāt, nav iespējams apgalvot, ka, pirmkārt, brīvības atņemšanas laikposms neietekmē uzturēšanās nepārtrauktību Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē un ka, otrkārt, tajā pašā laikā šis laikposms nav jāņem vērā, lai noteiktu, vai Savienības pilsonis uzņemošās dalībvalsts teritorijā ir uzturējies iepriekšējos desmit gadus [42].

72. Par šo secinājumu 70. punktā atgādināto Tiesas konstatējumu, kas attiecas uz brīvības atņemšanas laikposma ietekmi uz aizsardzības pret izraidīšanu piešķiršanu, ir jāsniedz daži precizējumi.

73. Pirmkārt, no vienas puses, manuprāt, maza ir varbūtība, ka Savienības pilsonis varētu apdraudēt sabiedrības pamatintereses, kas pamatotu viņa izraidīšanu, ja viņš nav izdarījis tik smagu noziegumu, ka par to pamatoti būtu piespriest brīvības atņemšanas sodu. Tādējādi vairākums to personu, ko skar Direktīvas 2004/38 28. pantā paredzētā aizsardzība pret izraidīšanu sabiedriskās kārtības un valsts drošības apsvērumu dēļ – vismaz sistēmās, kurās izraidīšanas pasākumi tiek veikti pēc notiesāšanas, – brīdī, kad rodas jautājums par izraidīšanu, atrodas brīvības atņemšanas iestādēs vai arī ir izcietuši brīvības atņemšanas sodu. Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punktam vairs nebūtu jēgas, ja piespriestā brīvības atņemšanas soda dēļ sistemātiski nedrīkstētu piešķirt šajā tiesību normā paredzēto aizsardzību.

74. No otras puses, Savienības pilsonim var tikt piespriests brīvības atņemšanas sods pat par netīši izdarītu noziedzīgu nodarījumu. Rodas šaubas, ka šo situāciju var pielīdzināt krimināltiesībās nostiprināto vērtību nerespektēšanai, kas var raksturot tīši izdarītu noziedzīgu nodarījumu. Turklāt dažas dalībvalstis ir paredzējušas iespēju noteikt īslaicīgu brīvības atņemšanas sodu par mazākiem noziedzīgiem nodarījumiem. Ja attiecībā uz uzturēšanās nepārtrauktību Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē attiecībā uz kriminālsoda, kas ir noteikts par smagu noziegumu, sākotnējo laikposmu un salīdzinoši īslaicīgu brīvības atņemšanas sodu par mazāku noziedzīgu nodarījumu tiktu izdarīti vienādi secinājumi, tiktu pārkāpts samērīguma princips. Visbeidzot, nešķiet, ka nepamatotas notiesāšanas gadījumā piespriestā brīvības atņemšanas soda izpilde var ietekmēt uzturēšanās nepārtrauktību, jo šajā gadījumā runa nav par izdarītu noziedzīgu nodarījumu, kas ir ticis juridiski korekti konstatēts kriminālprocesā. Tādēļ, pat pieņemot, ka brīvības atņemšanas laikposmi var liegt pastiprinātas aizsardzības piešķiršanu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, no tā izriet, ka notiesāšanas un brīvības atņemšanas soda izpildes pamatā esoša noziedzīga nodarījuma pārbaude ir elements, ko nedrīkst neņemt vērā, pieņemot lēmumu par pastiprinātas aizsardzības piešķiršanu.

75. Otrkārt, noziedzīgs nodarījums pats par sevi ir vērsts pret uzņemošās dalībvalsts krimināltiesībās nostiprinātajām vērtībām. Ja tiek piespriests brīvības atņemšanas sods, tas tikai ļauj pieņemt, ka notiesātais ir izdarījis smagu pārkāpumu.

76. Taču, ja Tiesas argumentācija spriedumā *Dias* [43], kas minēta sprieduma *Onuekwere* [44] 25. punktā, kurā ir atsauce uz sprieduma *G.* [45] 31. un 32. punktu, būtu tieši piemērojama ieslodzīto gadījumā, būtu jāuzskata, ka atrašanās laikposms uzņemošās dalībvalsts teritorijā ir pārtraukts no pārkāpuma izdarīšanas brīža. Atgādinu, ka attiecībā uz juridisko statusu pirms Direktīvas 2004/38 pieņemšanas attiecībā uz atrašanos uzņemošās dalībvalsts teritorijā bez uzturēšanās tiesībām Tiesa spriedumā *Dias* [46] pēc analoģijas ir piemērojusi noteikumus par prombūtnes [laikposmu] ietekmi uz uzturēšanās tiesību

42 Šajā ziņā skat. Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta interpretāciju saskaņā ar 2014. gada 16. janvāra spriedumu *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 35. punkts), kuru ir piedāvājusi iesniedzējtiesa – *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Augstākā tiesa (Imigrācijas un patvēruma palāta)), kas iesniedza lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu šajā lietā, – savā 2014. gada 14. maija spriedumā [2014] *UKUT* 392 (*IAC*).

43 Spriedums, 2011. gada 21. jūlijs (C-325/09, EU:C:2011:498).

44 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-378/12, EU:C:2014:13).

45 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-400/12, EU:C:2014:9).

46 Spriedums, 2011. gada 21. jūlijs (C-325/09, EU:C:2011:498).

zaudēšanu. Šajā ziņā Tiesa uzskatīja, ka lēmums uzturēties bez uzturēšanās atļaujas ietekmē integrācijas saikni starp attiecīgo personu un attiecīgo dalībvalsti, jo integrācija nav balstīta tikai uz laika un teritoriālo faktoru, bet arī uz kvalitātes faktoriem [47]. Tādēļ šajā ziņā šie faktori nozīmē valsts tiesību sistēmā nostiprināto vērtību respektēšanu.

77. Tādējādi ir jāsaprot, ka Tiesa spriedumos *Onuekwere* [48] un *G.* [49] uzturēšanās pārtraukumu ir pielīdzinājusi nevis pārkāpumam pašam par sevi, bet gan brīvības atņemšanas soda piespriešanai, kas kompetentajām iestādēm, kuras pieņem lēmumu par izraidīšanu, liedz lemt par krimināltiesvedību un tās sekām ārpus kriminālprocesa.

78. Treškārt, ja kvalitatīvas integrācijas neesamības dēļ var uzskatīt, ka klātbūtnes laikposmi uzņemošās dalībvalsts teritorijā pārtrauc uzturēšanos Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, tad var jautāt, kādēļ Savienības pilsoņa integrācijas pakāpe iepriekšējo desmit gadu laikā netiek pārbaudīta ikreiz, kad rodas jautājums par viņa izraidīšanu, pat ja viņš nekad nav atradies brīvības atņemšanas iestādē.

79. Tāpēc es neesmu pārliecināts, ka tikai valsts tiesību sistēmā nostiprināto vērtību nerespektēšana pamato konstatējumu, saskaņā ar kuru brīvības atņemšanas laikposmi automātiski pārtrauc uzturēšanos Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

b) Uzturēšanās nepārtrauktība kā nosacījums, lai piešķirtu aizsardzību pret izraidīšanu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē

80. Kā esmu norādījis šo secinājumu 66.–68. punktā, vispārējs novērtējums par integrācijas saikni tiek veikts tikai tad, ja tiek apstrīdēta uzturēšanās nepārtrauktība Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Ja šī nepārtrauktība netiek apstrīdēta, tiek prezumēts, ka iepriekšējos desmit gados ir sasniegta integrācijas pakāpe, kas ir paredzēta ar šo tiesību normu.

81. Šajā ziņā norādu, ka spriedumā *Tsakouridis* [50] iesniedzējtiesa vēlējās noskaidrot, cik lielā mērā prombūtne no uzņemošās dalībvalsts Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā paredzētajā laikposmā liedz attiecīgajai personai izmantot pastiprinātu aizsardzību, kas paredzēta šajā tiesību normā. Taču pēc prombūtnes no uzņemošās dalībvalsts teritorijas laikposma *P. Tsakouridis* piespiedu kārtā tika nogādāts šajā dalībvalstī, lai tur izciestu brīvības atņemšanas sodu, kuru viņam bija piespriedusi šīs dalībvalsts krimināltiesa. Tiesa norādīja, ka šis apstāklis un ieslodzījumā pavadītais laiks var tikt ņemts vērā kopējā novērtējumā, kas ir jāveic, lai noteiktu, vai pirms tam nodibinātās integrācijas saites ar uzņemošo dalībvalsti ir pārtrūkušas [51]. Tādējādi Tiesa nav devusi priekšroku apgalvojumam, saskaņā ar kuru brīvības atņemšana pārauj nepārtrauktu uzturēšanos iepriekšējo desmit gadu laikposmā Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Man šķiet, ka Tiesa ir atbildējusi uz jautājumu, vai šāds piespiedu klātbūtnes laikposms uzņemošās dalībvalsts teritorijā pēc prombūtnes laikposmiem pret *P. Tsakouridis* gribu ļāva apstrīdēt konstatējumu, saskaņā ar kuru viņa personisko, ģimenes vai profesionālo interešu centrs tika pārcelts uz citu dalībvalsti viņa prombūtnes no uzņemošās dalībvalsts teritorijas dēļ [52].

47 Skat. spriedumu, 2011. gada 21. jūlijs, *Dias* (C-325/09, EU:C:2011:498, 62.–66. punkts).

48 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-378/12, EU:C:2014:13).

49 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-400/12, EU:C:2014:9).

50 Spriedums, 2010. gada 23. novembris (C-145/09, EU:C:2010:708).

51 Spriedums, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 34. punkts)

52 Spriedums, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 33. punkts)

82. Turklāt manis ierosinātā interpretācija, šķiet, ir saderīga ar Komisijas sniegto [53]. Proti, tās paziņojumā ir noteikts, ka "parasti dalībvalstīm nav obligāti jāņem vērā faktiskais ieslodzījumā pavadītais laiks, aprēķinot uzturēšanās ilgumu saskaņā ar [Direktīvas 2004/38] 28. pantu, ja nepastāv saikne ar uzņēmēju dalībvalsti" [54]. No tā varētu secināt arī pretējo, ka Komisija ir balstījusies uz premisu, saskaņā ar kuru gadījumā, ja rodas jautājums par aizsardzības pret izraidīšanu līmeni Direktīvas 2004/38 28. panta 2. un 3. punkta izpratnē, brīvības atņemšanas laikposmiem ir nozīme ar nosacījumu, ka runa ir par Savienības pilsoni, kurš uzturas uzņemošajā dalībvalstī.

83. Lai arī integrācija, uz kuras ir balstīta aizsardzības pret izraidīšanas pasākumiem sistēma Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, tiek vērtēta, ņemot vērā Savienības pilsoņa, kurš izmanto pārvietošanās brīvību, personīgo, ģimenes un profesionālo interešu centra atrašanos dalībvalsts teritorijā, kas ietver faktiskas saiknes esamību ar šo dalībvalsti, tas, ka šim pilsonim tiek atņemta brīvība, ļauj apšaubīt viņa integrāciju šajā dalībvalstī. Brīvības atņemšana ir līdzvērtīga piespiedu klātbūtnei uzņemošās dalībvalsts teritorijā, tālab ar to var apstrīdēt konstatējumu, saskaņā ar kuru – lietojot spriedumā *Tsakouridis* [55] paustos apgalvojumus – interešu centrs atradās un saglabājās uzņemošās dalībvalsts teritorijā, īstenojot pārvietošanās brīvību. Tādējādi brīvības atņemšanas gadījumā nevar tikt prezumēta integrācija iepriekšējo desmit gadu laikā 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē un tādējādi uzturēšanās nepārtrauktība ir apšaubāma.

84. Tas tā it īpaši ir tad, ja integrācijas pakāpe tiek vērtēta, ņemot vērā šo secinājumu 76. punktā minētos kvalitātes faktorus, lai gan šie faktori, manuprāt, var sniegt norādes par Savienības pilsoņa personīgo interešu centra faktisko atrašanos uzņemošās dalībvalsts teritorijā. Brīvības atņemšanas laikā integrācija uzņemošās dalībvalsts teritorijā, pirmkārt, var tikt kavēta, jo ir ierobežota Savienības pilsoņa brīvība. Otrkārt, brīvības atņemšanas sods, ar ko noziedznieks tiek izolēts no sabiedrības, principā ir dalībvalstu rīcībā esošais *ultima ratio*, vienīgais iespējamais praktiskais līdzeklis aizsargāt sabiedrību pret ārkārtīgi bīstamiem indivīdiem. Tādēļ krimināltiesām principā būtu jāpiešķir prioritāte sodiem, kas neietver brīvības atņemšanu, un brīvības atņemšanas sods būtu jāpiesprież tikai tad, ja ir jāsoda par rīcību, kas uzņemošās dalībvalsts sabiedrībai ir acīmredzami nepieņemama. No tā izriet, ka brīvības atņemšanas soda piespriešana ļauj prezumēt, ka attiecīgais indivīds ir izdarījis smagu pārkāpumu un tādējādi pastāv varbūtība, ka viņš nav respektējis uzņemošās dalībvalsts sabiedrības vērtības.

85. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, saistībā ar brīvības atņemšanu katrā atsevišķā gadījumā ir jāveic vispārēja visu būtisku aspektu pārbaude, lai noteiktu, vai iepriekš ir tikušas nodibinātas integrācijas saites ar uzņemošo dalībvalsti vai arī tās ir pārtrūkušas brīvības atņemšanas laikposmā un tādējādi nav iespējams piešķirt pastiprinātu aizsardzību, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā.

86. Turklāt, pretēji iesniedzējtiesas paustajām bažām par trešo prejudiciālo jautājumu lietā C-424/16, es neredzu nedz "spriedzi" starp Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā minēto kritēriju un vispārēju novērtējumu par integrācijas saikni, nedz neskaidrības saistībā ar šo vispārējo novērtējumu. Šis novērtējums tiek veikts tikai tad, ja rodas jautājums par uzturēšanās nepārtrauktību iepriekšējos desmit gados Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, lai noteiktu, vai šī nepārtrauktība ir tikusi saglabāta, neraugoties uz prombūtnes vai brīvības atņemšanas laikposmiem.

53 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par norādījumiem, kā labāk transponēt un piemērot Komisijas Direktīvu 2004/38/EK par Eiropas Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā (COM(2009) 313, galīgā redakcija).

54 Skat. 14. lpp.

55 Spriedums, 2010. gada 23. novembris (C-145/09, EU:C:2010:708).

87. Ņemot vērā šos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz otro un trešo prejudiciālo jautājumu lietā C-424/16 atbildēt, ka Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā iekļautā vārdkopa "iepriekšējie desmit gadi" ir jāinterpretē tādējādi, ka tā attiecas uz nepārtrauktu laikposmu, ko aprēķina, sākot no brīža, kad rodas jautājums par izraidīšanu, iespējams, iekļaujot prombūtnes vai brīvības atņemšanas laikposmus, ar nosacījumu, ka šo prombūtnes vai brīvības atņemšanas laikposmu dēļ nav pārrautas ar uzņemošo dalībvalsti nodibinātās integrācijas saites.

C. Par prejudiciālajiem jautājumiem lietā C-316/16: aspekti, kas iekļauti vispārējā novērtējumā par integrācijas saitēm ar uzņemošo dalībvalsti

1. Vai ilgstoša uzturēšanās uzņemošajā dalībvalstī un jebkādas saiknes neesamība ar izcelsmes dalībvalsti ir divi aspekti, ar kuriem pietiek, lai konstatētu, ka attiecīgā persona var saņemt pastiprinātu aizsardzību Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta izpratnē?

88. Ar pirmo prejudiciālo jautājumu lietā C-316/16 iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai sākotnēji var noraidīt apgalvojumu, saskaņā ar kuru brīvības atņemšanas soda piespriešanas un vēlākas tā izciešanas dēļ var pārtrūkt Savienības pilsoņa, kurš šīs dalībvalsts teritorijā ir ieceļojis trīs gadu vecumā, kurš tajā ir pavadījis visu savu dzīvi un kuram vairs nav nekādu saikņu ar viņa pilsonības dalībvalsti, integrācijas saites ar uzņemošo dalībvalsti, ja noziedzīgs nodarījums, par kuru viņam ir ticis piespriests un izpildīts brīvības atņemšanas sods, ir izdarīts tikai pēc 20 gadus ilgas uzturēšanās, un tādējādi nosacījums par nepārtrauktu uzturēšanos iepriekšējos desmit gadus Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē nav izpildīts un līdz ar to aizsardzība pret izraidīšanu atbilstoši šai tiesību normai viņam nav jāpiešķir.

89. Man šķiet, ka ar šo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai ilgstoša uzturēšanās uzņemošajā dalībvalstī un jebkādas saiknes neesamība ar pilsonības dalībvalsti ir divi aspekti, ar kuriem pietiek, lai konstatētu, ka attiecīgā persona var saņemt pastiprinātu aizsardzību Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta izpratnē.

90. Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā minētais gadījums, kā tas ir norādīts šīs direktīvas preambulas 24. apsvērumā, it īpaši attiecas uz Savienības pilsoņiem, kas visu savu dzīvi ir uzturējušies uzņemošās dalībvalsts teritorijā. Būtisks uzņemošās dalībvalsts teritorijā uzturēšanās laikposms tātad ļauj saņemt aizsardzību pret piespiedu izraidīšanu šīs tiesību normas izpratnē.

91. Tomēr, kā Tiesa ir norādījusi spriedumā *Tsakouridis* [56], atsaucoties uz Direktīvas 2004/38 preambulas apsvērumu, ja runa ir par pastiprinātu aizsardzību pret izraidīšanu šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, izšķirošais kritērijs ir tas, vai Savienības pilsonis pirms lēmuma par izraidīšanu pieņemšanas šajā dalībvalstī ir uzturējies desmit gadus.

92. Šim laikposmam principā ir jābūt nepārtrauktam. Taču, ja rodas jautājums par tā nepārtrauktību, ir jāveic vispārējs novērtējums, lai noteiktu, vai agrāk nodibinātās integrācijas saites ar uzņemošo dalībvalsti ir pārtrūkušas, lai attiecīgi piešķirtu vai nepiešķirtu pastiprinātu aizsardzību.

56 Spriedums, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 38. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 37. punkts).

93. Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka, veicot "vispārēju" novērtējumu, kā norāda šī novērtējuma nosaukums, tajā ir jāiekļauj "visi atbilstošie aspekti katrā gadījumā"[57]. Kā esmu norādījis šo secinājumu 83. un 84. punktā, Savienības pilsoņa integrācija uzņemošajā dalībvalstī izpaužas ar laika, teritoriālajiem un kvalitātes faktoriem. Tādējādi, pretēji pirmajā prejudiciālajā jautājumā minētajam gadījumam, uzturēšanās ilgums kā tikai laika aspekts nav vienīgais kritērijs, kas jāizmanto integrācijas saiknes pakāpes novērtējumā.

94. Ņemot vērā iepriekš minēto, vispārēja novērtējuma par to, vai integrācijas saites ir pārtrūkušas, tvērumu nevar aprobežot tikai ar kritērijiem par ilgstošu uzturēšanos uzņemošajā dalībvalstī un jebkādas saiknes ar izcelsmes dalībvalsti neesamību.

2. Brīvības atņemšanas laikposma iekļaušana attiecīgās personas situācijas vispārējā novērtējumā, ņemot vērā valstu sistēmu atšķirības

a) Ievada apsvērumi

95. Uzdodot otro prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa uzskata, ka attiecīgie Savienības pilsoņi, pret kuriem brīvības atņemšanas soda izciešanas laikā tiek izdots rīkojums par izraidīšanu, pēc to notiesāšanas pieņemot administratīvu lēmumu, bez jebkāda faktiska pamatojama esot nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar tiem Savienības pilsoņiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuras iestādes nosaka izraidīšanas pasākumus kā papildu pasākumu vai sodu.

96. Ar ceturto prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Savienības tiesībās ir tiesību norma, atbilstoši kurai varētu noteikt "[brīdi], kad rodas jautājums par izraidīšanu"[58], konstatējot brīdi, kad ir jāveic attiecīgās personas situācijas vispārējs novērtējums. Attiecīgā gadījumā dalībvalstīm šajā ziņā būtu jāpieņem procesuāli noteikumi, ievērojot procesuālās autonomijas principu.

97. Ar šo ceturto jautājumu iesniedzējtiesa atkārtoti pauž bažas, kas tai jau ir radušās saistībā ar tās otro prejudiciālo jautājumu. Tā uzskata, ka atšķirīgās lēmumu pieņemšanas sistēmās, veicot vispārējo novērtējumu par integrāciju, var iegūt atšķirīgu rezultātu atkarībā no lēmuma par izraidīšanu pieņemšanas brīža. Sistēmās, kurās izraidīšanas pasākumi netiek pieņemti kriminālprocesā, ja kompetentā iestāde pieņem izraidīšanas pasākumu drīz pēc notiesāšanas, ieslodzījumā pavadītais laikposms ir salīdzinoši īss. Savukārt, ja izraidīšanas pasākuma pieņemšana tiek atlikta, tas var izraisīt integrācijas saišu pārraušanu pārāk ilga ieslodzījumā pavadītā laika dēļ.

98. Man šķiet, ka otrajā un ceturtajā prejudiciālajā jautājumā paustās bažas attiecas uz vienu un to pašu problemātiku. Tā ir taisnība, ka iesniedzējtiesu, kas otrajā jautājumā pauž savas šaubas, galvenokārt interesē laika aspekts vispārējā novērtējumā par integrācijas saikni un tā vaicā, vai tajā ir jāaplūko brīvības atņemšanas laikposms, savukārt ar ceturto jautājumu tā vēlas noskaidrot to brīdi, kuram ir izšķiroša nozīme, lai novērtētu faktisko situāciju un konstatētu, vai attiecīgajai personai ir jāpiešķir pastiprināta aizsardzība, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā. Taču nevar izslēgt, ka šis vērtējums var tikt veikts ar atpakaļejošu spēku, atsaucoties uz brīdi pirms brīvības atņemšanas soda izpildes, kas ļautu neņemt vērā šī soda ietekmi uz integrācijas saitēm un novērst sarežģījumus, kas izriet no valstu sistēmu atšķirībām. Ja tas tā būtu, attiecībā uz otro prejudiciālo jautājumu varētu veikt līdzīgu analīzi.

57 Šajā ziņā skat. spriedumus, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 33. punkts), un 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 36. punkts).

58 Šajā ziņā iesniedzējtiesa atsaucas uz iepriekš minētajiem spriedumiem, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 32. punkts), un 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 35. punkts).

99. Tādējādi ar šo otro un ceturto prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai saskaņā ar Savienības tiesībām brīvības atņemšanas soda izpildes laikposms ir jāiekļauj vispārējā novērtējumā par integrācijas saitēm.

100. Iesniedzējtiesa uzskata, ka tādā sistēmā kā pamatlietā aplūkotā brīvības atņemšanas soda izpildes iekļaušana liedz citu dalībvalstu pilsoņiem saņemt pastiprinātu aizsardzību pret izraidīšanu, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā, jo administratīvais lēmums principā tiek pieņemts laikā, kad attiecīgā persona atrodas brīvības atņemšanas iestādē, pēc tam, kad uzturēšanās nepārtrauktība ir izbeigta brīvības atņemšanas soda izpildes dēļ.

101. Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka valsts procesuālajās tiesībās nevar paredzēt tāda izšķiroša brīža noteikšanu, kad rodas jautājums par izraidīšanu, jo, nosakot minēto brīdi, galvenokārt var noteikt, kāds faktiskās aizsardzības līmenis ir jānodrošina Savienības pilsonim. Balstoties uz šo premisu, iesniedzējtiesa, šķiet, uzskata, ka šis izšķirošais brīdis, kas nodrošinātu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta vienveidīgu piemērošanu, ir brīdis, kad tiesa pieņem nolēmumu par izraidīšanu, izskatot lietu pēc būtības.

102. Vācijas un Apvienotās Karalistes valdības uzskata, ka jautājums par izšķirošo brīdi, kad administratīvās tiesas izvērtētu izraidīšanu, ir jārisina valsts tiesībās, savukārt Komisija, tāpat kā iesniedzējtiesa, šķiet, uzskata, ka izšķirošais brīdis šī novērtējuma veikšanai, kā arī brīdis, kad tiesu instances pieņem nolēmumu par izraidīšanu, būtu jānosaka autonomi Savienības likumdevējam.

b) Saskaņotība starp integrācijas saišu novērtējumu un uzņemošās dalībvalsts interešu apdraudējuma aktualitātes novērtējumu

103. Vispirms norādu, ka Savienības tiesībās nav noteikts nedz sistēmas veids, kurā ir jāpieņem izraidīšanas pasākumi, nedz brīdis, kad valsts iestādēm jāīsteno šie pasākumi. Taču tajās ir paredzēti nosacījumi, ar kādiem var juridiski korekti pieņemt izraidīšanas pasākumus, un tie ir skaidri precizēti Direktīvā 2004/38.

104. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru [59], ko Direktīvā 2004/38 [60] vairākkārt ir apstiprinājis Savienības likumdevējs, nosacījumam par to, ka izraidīšanas pamatam ir jābūt aktuālam, ir jābūt izpildītam izraidīšanas dienā. Precīzāk, ja rodas jautājums par izraidīšanu, ir jāpārbauda, kā tas ir paredzēts Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktā, vai to attaisno faktiski un aktuāli pamati.

105. Tādēļ, pat ja brīvības atņemšanas soda izpildes dēļ uzturēšanās iepriekšējos desmit gados principā var tikt pārtraukta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, sistēmās, kurās izraidīšanas pasākumi tiek paredzēti pēc notiesāšanas, apdraudējumam, ko uzņemošās dalībvalsts interesēm rada ieslodzītais, brīvības atņemšanas laikposmā principā, šķiet, ir jāsamazinās. Saskaņā ar pašreizējo dalībvalstu politiku krimināltiesību jomā ar krimināltiesu piespriestā brīvības atņemšanas soda izpildi nav atļauts sodīt tikai par prettiesisku rīcību, bet tās mērķis, pirmkārt, ir izolēt noziedznieku līdz brīdim, kad viņš vairs neapdraudēs sabiedrību, un, otrkārt, reintegrēt viņu sabiedrībā, lai viņš varētu kļūt sociāli atbildīgs un pēc brīvības atņemšanas laikposma vairs neizdarītu noziedzīgus nodarījumus [61].

59 Skat. spriedumu, 1977. gada 27. oktobris, *Bouchereau* (30/77, ECLI:EU:C:1977:172, 28. punkts). Skat. arī spriedumus, 1980. gada 22. maijs, *Santillo* (131/79, EU:C:1980:131, 18. un 19. punkts), kā arī 2004. gada 29. aprīlis, *Orfanopoulos* un *Oliveri* (C-482/01 un C-493/01, EU:C:2004:262, 78. un 79. punkts).

60 Šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Petrea* (C-184/16, EU:C:2017:324, 57. un 58. punkts).

61 Šajā ziņā skat. ģenerāladvokāta Ī. Bota [*Y. Bot*] secinājumus lietā *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:322). Skat. arī ģenerāladvokāta Ī. Bota apsvērumus secinājumos lietā *Mantello* (C-261/09, EU:C:2010:501), 29. punkts.

106. Savukārt sistēmās, kurās krimināltiesas izraidīšanas pasākumus nosaka kā krimināl sodu vai papildu pasākumu brīvības atņemšanas sodam, uzturēšanās nepārtrauktība iepriekšējos desmit gados Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē netiek apstrīdēta brīvības atņemšanas dēļ. Tomēr dalībvalsts interesēm radītā apdraudējuma līmenis tiek vērtēts, ņemot vērā apstākļus pirms brīvības atņemšanas, proti, kad apdraudējums bija sasniedzis visaugstāko līmeni. Brīdī, kad tiek izdarīts noziedzīgais nodarījums, šis apdraudējums kļūst pilnīgi acīmredzams.

107. Tādējādi nebūtu konsekvences, ja sistēmās, kurās izraidīšanas pasākumi tiek noteikti, pieņemot administratīvu lēmumu, uzņemošās dalībvalsts interešu apdraudējuma aktualitāte tiktu novērtēta, atsaucoties uz izraidīšanas pasākuma noteikšanas brīdi, savukārt integrācijas pakāpe, atbilstoši kurai tiek noteikts aizsardzības pret izraidīšanu līmenis, tiktu vērtēta ar atpakaļejošu spēku, atsaucoties uz agrāku brīdi.

c) Brīvības atņemšanas soda funkcija

108. Attiecībā uz iesniedzējtiesas bažām, ka tādā sistēmā kā pamatlietā aplūkotā citu dalībvalstu pilsoņi nekad nevarētu saņemt pastiprinātu aizsardzību pret izraidīšanu, jo integrācijas saites tiek vērtētas, ņemot vērā apstākļus brīvības atņemšanas laikposmā, man šķiet, ka, paužot savas šaubas, iesniedzējtiesa balstās uz premisu, saskaņā ar kuru brīvības atņemšanas dēļ nenovēršami pārtrūkst integrācijas saites ar uzņemošo dalībvalsti un tādējādi arī tiek pārtraukta uzturēšanās Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

109. Taču, manuprāt, pilnīgi reāli var pieļaut, ka persona, kas izcieš vismaz piecu gadu ilgu brīvības atņemšanas sodu, saglabā savas saites ar uzņemošo dalībvalsti, savas brīvības atņemšanas laikā uzturot ģimenes saites.

110. Turklāt brīvības atņemšanas laikposma izslēgšana no šāda vispārēja novērtējuma būtu pretrunā pašreizējai dalībvalstu politikai krimināltiesību jomā, saskaņā ar kuru krimināl sodu pamatfunkcija ir notiesātā reintegrācija sabiedrībā, ļaujot viņam pēc brīvības atņemšanas laikposma no jauna atrast savu vietu sabiedrībā. Ja par normu, kurai nav izņēmumu, būtu jāuzskata tas, ka brīvības atņemšanas dēļ pārtrūkst saites ar uzņemošo dalībvalsti, indivīds nekādā ziņā netiktu mudināts sadarboties ar brīvības atņemšanas iestāžu sistēmu, kas ir atbildīga par viņa reintegrāciju sabiedrībā. Turpretī, pievēršot uzmanību apstākļiem brīvības atņemšanas laikposmā, ir iespējams ņemt vērā ieslodzītā reintegrācijas sabiedrībā procesa dinamiku viņa brīvības atņemšanas laikposmā, tādējādi viņa pūles var novērst integrācijas saišu uzņemošajā dalībvalstī turpmāku degradāciju, savukārt viņa pretošanās var nelabvēlīgi ietekmēt šīs saiknes.

d) Divkāršs integrācijas saišu novērtējums

111. Jautājums par to, vai Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā paredzētais nosacījums ir izpildīts, proti, vai attiecīgā persona iepriekšējo desmit gadu laikā ir uzturējusies uzņemošajā dalībvalstī, rodas brīdī, kad kompetentā iestāde plāno noteikt izraidīšanas pasākumu.

112. Saskaņā ar analīzi, ko Tiesa sniegusi spriedumā *I.*, situācijās, kurām ir piemērojams Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkts, ir jāveic arī pārbaude, kas paredzēta šīs direktīvas 28. panta 1. punktā [62]. Saskaņā ar šo pēdējo minēto tiesību normu pirms lēmuma par izraidīšanu sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ uzņemošajai dalībvalstij ir jāņem vērā ne tikai tas, cik ilgi attiecīgā persona ir uzturējusies tās teritorijā, tās vecums, veselības stāvoklis, kā arī ģimenes un ekonomiskais stāvoklis, bet arī it īpaši attiecīgās personas sociālā un kulturālā integrācija uzņemošajā dalībvalstī. No tā izriet, ka saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punkta

62 Skat. spriedumu, 2012. gada 22. maijs (C-348/09, EU:C:2012:300, 32. un 34. punkts).

formulējumu, aplūkojot to kopsakarā ar Direktīvas 2004/38 preambulas 23. apsvērumu, iepriekš minētie aspekti, kas laika gaitā var mainīties un ir iekļauti pirms lēmuma par izraidīšanu pieņemšanas veiktajā pārbaudē, ir jāvērtē, ņemot vērā apstākļus brīdī, kad rodas jautājums par izraidīšanu, ievērojot samērīguma principu.

113. Taču iesniedzējtiesa norāda, ka attiecīgās personas integrācijas saites var izvērtēt neatkarīgi, pirmkārt, saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu pirms jebkāda lēmuma par izraidīšanu pieņemšanas un, otrkārt, veicot vispārēju novērtējumu, lai pārbaudītu, vai tikusi saglabāta uzturēšanās nepārtrauktība iepriekšējos desmit gados Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Tādējādi iesniedzējtiesa uzskata, ka integrācijas pakāpi var pārbaudīt, veicot divkāršu novērtējumu viena vienīga lēmuma par izraidīšanu pieņemšanas nolūkā, kas neatbilst Direktīvas 2004/38 mērķiem.

114. Vispirms norādu, ka, ja ir pierādīts, ka indivīda izraidīšanu pamato "nopietni valsts drošības apsvērumi", tam, vai viņš bija uzturējies uzņemošajā dalībvalstī iepriekšējos desmit gadus Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, vairs nav nozīmes, jo ar šo tiesību normu nodrošinātā aizsardzība neaizsargā šo indivīdu no izraidīšanas iepriekš minēto apsvērumu dēļ. Tāpēc šajā situācijā ir jāveic pārbaude, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktā. Šajā posmā var izrādīties, ka izraidīšanas pasākumu nevarēs pieņemt. No tā izriet, ka integrācijas pakāpe saistībā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu tiek vērtēta tikai vienu reizi.

115. Turklāt, ja pastāv "nopietni sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumi" Direktīvas 2004/38 28. panta 2. punkta izpratnē, ir jāvērtē, vai indivīds uzņemošajā dalībvalstī ir uzturējies iepriekšējos desmit gadus Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Ja tas tā ir, izraidīšanas pasākumu nevar pieņemt, izņemot, ja ir jāveic Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktā paredzētā pārbaude.

116. Šādā situācijā integrācijas saites tiek novērtētas divreiz. Tomēr mani nepārliecina apgalvojums, ka divkāršs integrācijas saišu novērtējums nav saderīgs ar Direktīvas 2004/38 mērķiem.

117. Pirmkārt, vispārēja novērtējuma mērķis ir noteikt, vai iepriekšējo desmit gadu laikā uzturēšanās ir bijusi nepārtraukta, savukārt saskaņā ar Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktu veiktās pārbaudes mērķis ir noskaidrot, vai izraidīšana būs samērīga attiecīgajos apstākļos, kas ir konstatēti brīdī, kad rodas jautājums par izraidīšanu. Tādējādi tas, ka attiecīgajai personai ir izdevies atjaunot saites ar uzņemošo dalībvalsti pēc tam, kad tās bija pārtrūkušas iepriekšējo desmit gadu laikposmā, var izmainīt atbilstoši Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktam veiktās pārbaudes rezultātu. Tomēr nevar apstrīdēt to, ka uzturēšanās tika pārtraukta, tādējādi pastiprināta aizsardzība, kas paredzēta ar šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu, nevar tikt piešķirta.

118. Otrkārt, integrācijas pakāpe var nebūt pietiekami augsta, lai nodrošinātu uzturēšanās nepārtrauktību Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē, bet tajā pašā laikā tā var būt pietiekama, lai novērstu izraidīšanu, pamatojoties uz samērīguma principu. Savukārt, ja integrācijas saikne tiktu izvērtēta tikai vienreiz, persona, kurai var tikt piemērots izraidīšanas pasākums, nevarētu gūt nekādu priekšrocību no savas sociālās un kulturālās integrācijas uzņemošajā dalībvalstī.

119. Tādējādi es nesaprotu, kādi apsvērumi varētu pamatot par noziedzīgu nodarījumu piespriestās brīvības atņemšanas laikposma neiekļaušanu vispārējā novērtējumā, kas tiek veikts, lai noteiktu, vai uzturēšanās ir bijusi nepārtraukta.

120. Ņemot vērā šos apsvērumus, es uzskatu, ka izšķirošajam brīdim, lai veiktu vispārēju novērtējumu par integrācijas saikni saskaņā ar Direktīvu 2004/38, ir jāatbilst brīdim, kad iestādes pieņem lēmumu par izraidīšanu.

3. Aspekti, kuriem ir nozīme, veicot vispārēju novērtējumu par to, vai integrācijas saites ir pārtrūkušas pēc izciestā brīvības atņemšanas soda, kas ticis piespriests par noziedzīgu nodarījumu un kas ir izraidīšanas pamatā

121. Ar trešo prejudiciālo jautājumu lietā C-316/16 iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot atbilstošos kritērijus, kas ir piemērojami, lai novērtētu, vai integrācijas saites ir saglabātas, neraugoties uz brīvības atņemšanas laikposmu, un vai Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā paredzētā aizsardzība ir vai nav piešķirama.

122. Vispirms, kā esmu izskaidrojis šo secinājumu 110. punktā, ja tiktu izslēgts apstākļu novērtējums brīvības atņemšanas laikā, tas būtu pretrunā pašreizējai dalībvalstu politikai krimināltiesību jomā un mazinātu brīvības atņemšanas soda galveno funkciju.

123. Šajā ziņā iesniedzējtiesa atkārtoti apstiprina, ka Vācijas tiesībās brīvības atņemšanas soda mērķis ir veicināt Savienības pilsoņa reintegrāciju sabiedrībā un ļaut viņam būt sociāli atbildīgam, neizdarot noziedzīgus nodarījumus. Balstoties uz šo premisu, iesniedzējtiesa ierosina vispārējā novērtējumā ņemt vērā šādus kritērijus: krimināls soda izpildes veidu, pārdomas par izdarīto pārkāpumu un tā izdarīšanu, vispārējo uzvedību ieslodzījuma laikā, terapeitisku norādījumu piemērošanu un pieņemšanu, profesionālo integrāciju, līdzdalību izglītības programmās, profesionālo apmācību un mūžizglītību, līdzdalību krimināls soda izpildē, kā arī personīgo un ģimenes saišu uzturēšanu uzņemošajā dalībvalstī.

124. Iesniedzējtiesas konkretizētie kritēriji, manuprāt, ir noderīgi, lai novērtētu ieslodzītās personas integrācijas saites.

125. No maniem apsvērumiem, kas pausti šo secinājumu 74. punktā, turklāt izriet, ka noziedzīgs nodarījums, par kuru ir ticis piespriests un izpildīts brīvības atņemšanas sods, kā arī šī noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas apstākļi ir atbilstoši elementi, lai novērtētu integrācijas saites.

126. Visbeidzot nozīme ir arī dažiem kritērijiem, kas nav tieši saistīti ar brīvības atņemšanas sodu. No sprieduma *G.* izriet, ka, veicot vispārēju novērtējumu par integrācijas saitēm, var ņemt vērā uzturēšanās ilgumu uzņemošajā dalībvalstī pirms brīvības atņemšanas [63]. Tādējādi man šķiet, ka, jo ciešākas ir integrācijas saites, ko it īpaši var konstatēt, ņemot vērā apstākļus pirms brīvības atņemšanas, jo lielākā mērā laikposmam, kas izraisa uzturēšanās pārtraukumu, ir jākavē tas, ka attiecīgā persona nesaņem pastiprinātu aizsardzību pret izraidīšanu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

127. No tā izriet, ka brīdī, kad rodas jautājums par izraidīšanu, lai noteiktu, vai agrāk nodibinātās saiknes ar uzņemošo dalībvalsti ir pārtrūkušas brīvības atņemšanas dēļ un vai tādējādi var piešķirt Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā paredzēto aizsardzību, ir jāveic vispārējs novērtējums *in concreto*, ņemot vērā visus atbilstošos aspektus katrā lietā, kas attiecas uz visiem uzturēšanās šīs dalībvalsts teritorijā laikposmiem, tostarp brīvības atņemšanas laikposmiem.

63 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-400/12, EU:C:2014:9, 37. punkts).

VI. Secinājumi

128. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg* (Bādenes-Virtembergas Federālā administratīvā tiesa, Vācija) un *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Lietā C-424/16:

1) pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšana Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, kas ir grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa Regulu (ES) Nr. 492/2011, 16. panta izpratnē ir priekšnosacījums pastiprinātai aizsardzībai, kas ir paredzēta šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā;

2) Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā iekļautā vārdkopa "iepriekšējie desmit gadi" ir jāinterpretē tādējādi, ka tā attiecas uz nepārtrauktu laikposmu, ko aprēķina, sākot no brīža, kad rodas jautājums par izraidīšanu, iespējams, iekļaujot prombūtnes vai brīvības atņemšanas laikposmus, ar nosacījumu, ka šo prombūtnes vai brīvības atņemšanas laikposmu dēļ nav pārrautas ar uzņemošo dalībvalsti nodibinātās integrācijas saites.

Lietā C-316/16:

Brīdī, kad rodas jautājums par izraidīšanu, lai noteiktu, vai pēc brīvības atņemšanas laikposma ir piešķirama pastiprināta aizsardzība, kas paredzēta Direktīvas 2004/38, kas 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā, ir jāveic vispārējs novērtējums *in concreto*, ņemot vērā visus atbilstošos aspektus katrā lietā, kas attiecas uz visiem uzturēšanās šīs dalībvalsts teritorijā laikposmiem, tostarp brīvības atņemšanas laikposmiem, lai noteiktu, vai brīvības atņemšanas laikposma dēļ ir pārtrūkušas iepriekšējo desmit gadu laikā ar uzņemošo dalībvalsti nodibinātās integrācijas saites.